

Wolfgang Borchert

Generacija bez oproštaja

izabrane priče

Izabrala i s njemačkog prevela

Branka Grubić

Wolfgang Borchert: Generacija bez oprostaja

Biblioteka Stilit

Urednik Marko Gregur

© za hrvatsko izdanje Neolit, 2026.

© za prijevod Branka Grubić i Neolit, 2026.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez pisanog dopuštenja nakladnika.

Otisnuto u svibnju 2026.

ISBN: 978-953-8563-20-1

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske

TOG UTORKA

Tjedan ima jedan utorak.
Godina dana pola stotine.
Rat ima mnogo utoraka.

Tog utorka

djeca su u školi vježbala pisanje velikih slova. Učiteljica je nosila naočale s debelim staklima. Naočale nisu imale okvir.

Bile su tako debele da su joj se oči jedva vidjele.

Četrdeset dvije djevojčice sjedile su ispred crne ploče i pisale velikim slovima:

STARI FRITZ IMAO JE LIMENI LONČIĆ. DEBELA BERTA PUCALA JE DO PARIZA. U RATU SU SVI OČEVI VOJNICI.

Ulla je vrhom jezika dotaknula nos. Učiteljica ju je gurnula. Umjesto vojnici napisala si vojnici, Ulla, treće slovo u riječi vojnici je „j“. „J“ kao jama. Koliko puta sam vam već to rekla. Učiteljica je uzela knjigu i stavila kvačicu iza Ullina imena. Do sutra ćeš deset puta prepisati tu rečenicu, lijepo, uredno, jasno? Da, rekla je Ulla i pomislila: Ta sa svojim naočalama.

Na školskom dvorištu vrane su ključale bačeni kruh.

Tog utorka

zapovjednik bataljuna pozvao je poručnika Ehlersa.

Morate skinuti crveni šal, gospodine Ehlers.

Gospodine bojniče?

Da, Ehlersu. U Drugoj takvo što nije omiljeno.

Ja idem u Drugu satniju?

Da, a oni to ne vole. Nećete proći s tim. Druga je navikla na ono što je ispravno. Bojna vas neće primiti s crvenim šalom. Kapetan Hesse ne nosi takve stvari.

Je li Hesse ranjen?

Ne, javio je da je bolestan. Nije se osjećao dobro. Otkako je kapetan, postao je preosjetljiv, Hesse. Ne razumijem. Inače je uvijek bio korektan. Pa eto, Ehlersu, gledajte da se snađete u satniji. Hesse je dobro odgojio ljude. A šal skinite, jasno?

Naravno, gospodine bojniče.

I pripazite da ljudi oprezno postupaju s cigaretama. Svakog pristojnog snajperista sigurno žulja kažiprst kad vidi oko sebe te krijesnice. Prošli tjedan imali smo pet pucnjeva u glavu. Dakle, pripazite malo, dobro?

Naravno, gospodine bojniče.

Na putu do Druge satnije poručnik Ehlers skinuo je crveni šal. Zapalio je cigaretu. Zapovjednik satnije Ehlers, glasno je rekao.

Tada je zapucalo.

Tog utorka

gospodin Hansen rekao je gospođici Severini:

Moram opet nešto poslati Hesseu, Severinice. Malo duhana, nešto za grickanje. Koju knjigu. Par rukavica ili tako nešto. Momci imaju prokleta lošu zimu vani. Znam kako je to. Mnogo hvala.

Hölderlina možda, gospodine Hansen?

Glupost, Severinice, glupost. Ne, nešto malo veselije. Wilhelma Buscha ili nešto slično. Hesse je ipak volio nešto lakše. Voli se smijati, znate i sami. Gospode Bože, Severinice, što se taj Hesse zna smijati!

Tog utorka

nosili su satnika Hessea na nosilima u ustanovu za uklanjanje ušiju. Na vratima se nalazila ploča:

GENERAL ILI PJEŠAK, SVEJEDNO TKO SI
RECI ZBOGOM SVOJOJ KOSI.

Ošišali su ga. Sanitarac je imao dugačke tanke prste. Nalik na paukove noge. Zglobovi na prstima bili su crvenkasti. Trljali su ga nečim što je mirisalo na ljekarnu. Zatim su paukovi prsti opipavali njegovo bilo i zapisivali u debelu knjigu: Temperatura 41,6. Puls 116. Bez svijesti. Sumnja na pjegavi tifus. Sanitarac je zatvorio

debelu knjigu. Epidemijska bolnica Smolensk, pisalo je na knjizi. A ispod toga: Tisuću četiristo kreveta.

Nosači su podigli nosila. Na stubištu mu je izvirila glava ispod pokrivača i njhala se tamo-amo dok su silazili. Bila je sasvim kratko ošišana. A kako se on uvijek smijao Rusima! Jedan nosač imao je hunjavicu.

Tog utorka

pozvonila je gospođa Hesse kod susjede. Kad su se vrata otvorila, počela je mahati pismom. Postao je satnik. Satnik i zapovjednik satnije, piše. Ondje je temperatura četrdeset stupnjeva ispod ništice. Pismo je putovalo devet dana. Za gospođu satnika Hessea, pisalo je na omotnici.

Držala je pismo visoko. Ali susjeda ga nije ni pogledala. Minus četrdeset stupnjeva, rekla je, jadni momci. Minus četrdeset stupnjeva.

Tog utorka

viši terenski liječnik pitao je glavnog liječnika epidemijske bolnice Smolensk:

Koliko ih je svaki dan?

Šest.

Strašno, rekao je viši terenski liječnik.

Da, strašno, rekao je glavni liječnik.

Nisu se ni pogledali.

Tog utorka

davali su *Čarobnu frulu*. Gospođa Hesse našminkala je usne crvenim ružem.

Tog utorka

sestra Elisabeth pisala je svojim roditeljima: Bez vjere u Boga ovdje se ne može izdržati. Ali kad je ušao mlađi liječnik, ustala je. On je hodao tako pogrbljeno kao da na leđima nosi cijelu Rusiju.

Hoću li mu dati još nešto? – pitala je sestra.

Ne, rekao je mlađi liječnik. Rekao je to tako tiho kao da se srami.

Zatim su satnika Hessea iznijeli van. Izvana se čula buka. Uvijek ih samo tako bacaju. Zašto ne mogu mrtve položiti lijepo polako? Svaki ih put samo bace na tlo. To je rekao jedan. A njegov je susjed rekao sasvim tiho:

PIJMO, PIJMO, JE'N, DVA TRI.
NEUSTRAŠIVI SMO PJEŠACI MI.

Mlađi liječnik išao je od kreveta do kreveta. Svaki dan. Dan i noć. Danima. Noćima. Hodao je pogrbljeno. Nosio je na leđima cijelu Rusiju. Vani su se dva nosača spotaknula s praznim nosilima. Broj 4, rekao je jedan. Imao je hunjavicu.

Tog utorka

Ulla je navečer sjedila i pisala u bilježnicu velikim slovima:

U RATU SU SVI OČEVI VOJNICI.
U RATU SU SVI OČEVI VOJNICI.

Napisala je to deset puta. Velikim slovima. A
vojnici sa slovom J. J kao jama.

PRIČE IZ ČITANKE

Svi ljudi imaju šivaći stroj, radio, hladnjak i telefon. Što ćemo sada proizvoditi? – upitao je vlasnik tvornice.

Bombe, rekao je izumitelj.

Rat, rekao je general.

Dobro, ako ne može drukčije, rekao je vlasnik tvornice.

Muškarac u bijeloj kuti piše brojeve na papir. Prispisuje im vrlo sitna, tanka slova.

Zatim skida sa sebe bijelu kutu i sat vremena njeguje cvijeće na prozorskoj klupici. Kad je vidio da je jedan cvijet uvenuo, jako se ražalostio i zaplakao.

A na papiru su bili brojevi. Prema njima su se s pola grama mogle u roku od dva sata usmrtiti tisuće ljudi.

Sunce je obasjalo cvijeće.

I papir.

Dva su muškarca razgovarala.

Procjena troškova?

S pločicama?

Sa zelenim pločicama, naravno.

Četrdeset tisuća.

Četrdeset tisuća? Dobro. Eh, dragi moj, da se nisam pravodobno prebacio s čokolade na barut, onda vam ne bih mogao dati tih četrdeset tisuća.

A ja vama ne bih mogao napraviti kabinu za tuš.

Sa zelenim pločicama.

Sa zelenim pločicama.

Muškarci su se razišli.

To su bili jedan vlasnik tvornice i jedan građevinski poduzetnik.

Bio je rat.

Kuglana. Dva su muškaraca razgovarala.

Što je to, profesore, crno odijelo. Smrtni slučaj?

Nikako, nikako. Bio na svečanosti. Dečki idu na bojišnicu. Održao kratak govor. Spomenuo Spartu. Citirao Clausewitz. Naveo nekoliko pojmova: čast, domovina. Zadao im da čitaju Hölderlina. Sjajna svečanost. Prekrasna. Dečki su pjevali: Bog koji učini da željezo raste. Oči su blistale. Veličanstveno. Baš veličanstveno.

Bože moj, profesore, prestanite. To je strašno.

Profesor je oštro pogledao ovog drugoga. Uz priču je crtao na papiru same male križeve. Sami mali križevi. Ustao je i počeo se smijati. Uzeo je

Bilješka o autoru

Wolfgang Borchert (Hamburg, 1921. – Basel, 1947.) radio je kao knjižarski pomoćnik i glumac, kao antifašist dva je puta osuđivan na smrt pa pomilovan te je zbog kritike države 1941. godine poslan na Istočnu frontu. Teško je obolio od žutice i difterije, pa su ga smjestili u vojni zatvor u Nürnbergu, zatim zbog narušena zdravlja proglasili nesposobnim za vojsku. Vratio se u razrušeni Hamburg, radio kao asistent režije i kabaretist, pisao priče i pjesme, ali ne zadugo. Prijatelji su mu omogućili boravak u lječilištu u Švicarskoj, no bilo je prekasno. Ostale su mu još samo dvije godine života koje je iskoristio za pisanje priča o beznađu, o bijedi izgladnjelih, osakaćenih u ratu, povratnika i ljudi bez domovine.

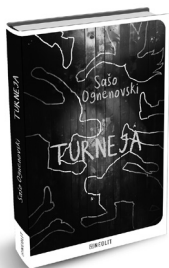
Strastven, gotovo opsjednut mladi čovjek seizmografskom je preciznošću bilježio svaki pomak, od topovske grmljavine do drhtaja djevojačke ruke. Njegovo je djelo krik protiv rata koji je, zahvaljujući prijevodima na mnoge jezike, odjeknuo cijelim svijetom. Za svojega kratkog života napisao je radio-dramu *Vani pred vratima* (*Draußen vor der Tür*, 1947.) kojom je postigao međunarodni uspjeh, zbirku pjesama *Svjetiljka, noć i zvijezde* (*Laterne, Nacht und Sterne*, 1946.), zbirke pripovijeda-

ka Maslačak (*Die Hundeblyme*, 1947.), Toga utorka
(*An diesem Dienstag*, 1947.) i dr.

Sadržaj

- 5** TOG UTORKA
- 11** PRIČE IZ ČITANKE
- 17** ISUS VIŠE NE ŽELI RADITI
- 21** KRUH
- 25** PREOSTAJE SAMO JOŠ JEDNO!
- 29** ALI ŠTAKORI NOĆU SPAVAJU
- 35** GENERACIJA BEZ OPROŠTAJA
- 39** TRI MRAČNA KRALJA
- 43** KUGLANA
- 47** OVO JE NAŠ MANIFEST
- 57** MASLAČAK
- 77** ŠIŠIFUŠ ILI KONOBAR MOJEG UJAKA

- 93** Bilješka o autoru
- 95** Bilješka o prevoditeljici

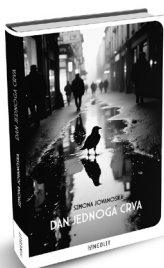
Čitajte u našoj nakladi

Sašo Ogdenovski

Turneja

Roman

Simona Jovanoska

Dan jednog crva

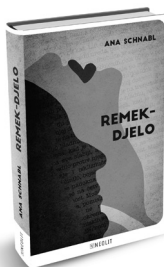
Roman

Alina Nelega

Oblak u obliku deve

Roman

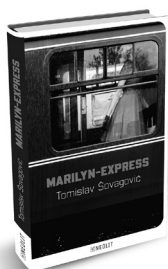
Ana Schnabl

Remek-djelo

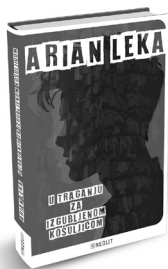
Roman

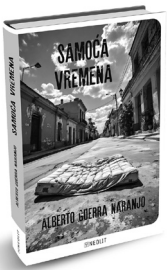
Ingvild H. Rishøi
Stargate
Roman

Tomislav Šovagović
Marilyn-express
Roman

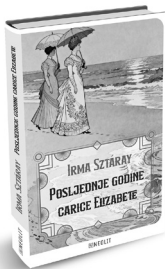
Arian Leka
**U traganju za izgubljenom
košuljicom**
Roman

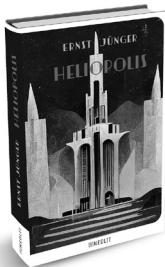
Alberto Guerra Naranjo
Samoća vremena
Roman

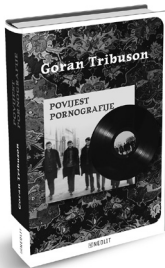
Ivan Klíma
Sat tišine
Roman

Irma Sztáray
**Posljednje godine
carice Elizabete**
Roman

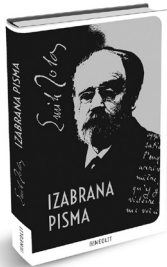
Ernst Jünger
Heliopolis
Roman

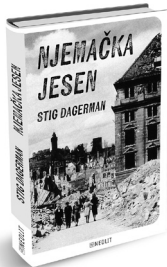
Goran Tribuson
Povijest pornografije
Roman

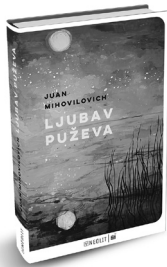
Josip Novaković
Za šaku rubalja
Roman

Émile Zola
Izabrana pisma
Roman

Stig Dagerman
Njemačka jesen
Roman

Juan Mihovilovich
Ljubav puževa
Roman